

TÜRK YARGISININ İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA KAPASİTESİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ

Uzman Değerlendirme Raporu

Yazarlar:

Prof. Dr. Wolfgang Benedek, Uluslararası Hukuk ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü, Graz
Üniversitesi

ve

Sn. Serkan Cengiz, Avukat, İzmir Barosu

Bu rapor, Türk Yargısının İfade Özgürlüğü Konusunda Kapasitesinin Güçlendirilmesi başlıklı, Avrupa Birliği/Avrupa Konseyi/Türkiye Cumhuriyeti devleti tarafından finanse edilen ve Avrupa Konseyi tarafından yürütülen Avrupa Birliği/Avrupa Konseyi Ortak Programı kapsamında hazırlanmıştır. Türkiye Adalet Akademisi bu projenin yararlanıcısıdır. Merkezi Finans ve İhale Birimi bu projenin ihale makamıdır.

Raporun yazarı projenin Kısa Dönemli Uzmanlarıdır.

Bu raporda yer alan görüş ve düşünceler yazara aittir ve Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği ve/veya yararlanıcı kurumların sorumluluğunda değildir.

İÇİNDEKİLER

Yönetici Özeti.....	3
Misyonun ve raporun gözden geçirilmesi	4
Yasal mevzuat ve son gelişmeler	5
Yasal mevzuat	5
Son gelişmeler	9
İfade Özgürlüğü ile ilgili Avrupa Standartlarının Uygulanması Konusunda Türk Yargısının Karşılaştığı Zorluklar	12
İlgili Avrupa İnsan Hakları Standartlarına dair Farkındalık	12
Türk Yargısının Karşılaştığı Zorluklar	12
Hâkim-savcılara yönelik geçmişte düzenlenmiş eğitimler ışığında projenin gözden geçirilmesi	14
Projenin amaçları ve temel faaliyetleri	14
Geçmiş projeler ve ilgili projelerle bağlantı	15
Projenin etkinlik ve sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesine yönelik tespitler	18
Sonuçlar ve öneriler	23
Ekler	25
Ek1: İhtiyaç Analizi Ziyaretlerinin Programları	25
Ek2: Kaynaklar.....	32

Yönetici Özeti

2014 ve 2016 yılları arasında yürütülecek olan Avrupa Birliği (AB) - Avrupa Konseyi (AK) “Türk Yargısının İfade Özgürlüğü Konusunda Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi” projenin resmi açılışından önce bir uzman değerlendirmesi yapılmasını öngörmüştür. Bu amaçla Kasım-Aralık 2014’te bir uluslararası ve bir ulusal danışman tarafından ihtiyaç değerlendirme misyonu gerçekleştirilmiştir. Danışmanlar ana ortak Türkiye Adalet Akademisi (TAA) başta olmak üzere tüm proje ortaklarıyla görüşmüştür.

Türkiye’de ifade özgürlüğü (İÖ) ile ilgili son dönem mevzuat değişiklikleri ve diğer gelişmeler incelendiğinde olumlu gelişmelerin yaşandığı ancak insan hakları örgütlerinin raporlarına göre yakın zamanda gazeteci ve medya çalışanlarının tutuklanmasıyla daha da ciddileşen endişeye neden olan durumların var olmaya devam ettiği görülmüştür. Türk Hükümeti AİHM İhlallerinin Önlenmesine Yönelik Eylem Planı ve üst düzey Reform Eylem Grubunun İÖ ile ilgili Çalışma Grubunun katkılarıyla durumu iyileştirmek istemektedir. Buna göre yargı sürekli reformlar bağlamında işlemek zorundadır ve bu durum hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerde önemli bir zorluk olarak göz önünde bulundurulmalıdır. AİHM kararlarının Türkçesine erişim kolaylıkla sağlanmaktadır, zor olan davaların tespitlerini ve ruhunu Türk mahkemelerin uygulamalarına yansıtmaktır. Bu konuda, uzman değerlendirmesi kapsamında Türkiye’deki yüksek mahkemelere ait iyi uygulama örnekleri tespit edilmiştir, bu örnekler proje faaliyetlerinin bir parçası olarak kullanılmalıdır.

Proje yapısı, önceki projelerin sonuçlarına göre incelendiğinde proje teklifinin mantıklı olduğu ancak uygulamada ilgili projelerin deneyimlerinden yararlanılabileceği görülmüştür. Katılımcıların, eğitimcilerin ve konuların seçimi önem teşkil etmektedir; faaliyetler arasında en çok ilgi gören faaliyet olduğu için çalışma ziyaretleri arttırılmalıdır; yüksek mahkeme üyeleri ayrıca Adalet Bakanlığı – İnsan Hakları Dairesinin katılımı sağlanmalıdır; Türkiye Barolar Birliği tamamen dahil olmalıdır ve sivil toplum temsilcilerinin aktif katılımı çok önemli görülmektedir. Kullanılacak yöntem mümkün olduğunca etkileşimli olmalıdır, gözden geçirilecek müfredatın ihtiyaçlarına cevap verebilecek ayrıca proje bittikten sonra sürekli olarak kullanılabilecek eğitim materyalleri üretilmelidir. Niteliksel ve niceliksel göstergelere dayanan proje sonu dış değerlendirme ve düzenli iç değerlendirmeler ile projenin başarısı ve sürdürülebilirliği değerlendirilmelidir.

1. 1. Misyonun ve Raporun gözden geçirilmesi

Avrupa Birliği'nin (AB) mali desteğiyle Avrupa Konseyi (AK) 2014-2016 yılları arasında "Türk Yargısının İfade Özgürlüğü Konusunda Kapasitesinin Güçlendirilmesi" başlıklı projeyi yürütecektir.¹ Projenin ana ortağı Türkiye Adalet Akademisidir (TAA), diğer ortaklar Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK), Yargıtay, Danıştay, Anayasa Mahkemesi (AYM) ve Adalet Bakanlığıdır. AB Bakanlığı, Türkiye Barolar Birliği (TBB), Türkiye İnsan Hakları Kurumu (TİHK), T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu ve STK'lar gibi pek çok paydaşın da projede yer alabileceği öngörülmüştür.

Projenin hazırlık aşamasında projenin 11 Aralık 2014'teki resmi açılışından önce uzman değerlendirmesi yapılarak ihtiyaç analizi gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Bu çalışmanın amacı proje belgelerini, önceki projelerin sonuçlarını, Türkiye'de ifade ve basın özgürlüğü (İBÖ) ile ilgili mevcut rapor ve belgeleri, son dönemdeki mevzuat değişikliklerini ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin içtihatlarını gözden geçirmek ve hukuk profesyonellerine (eğitim dahil) yönelik hususlara vurgu yaparak ve proje uygulaması ile ilgili önerilerde bulunarak (ilerlemeyi ölçecek göstergeler dahil) Türkiye'de ifade ve basın özgürlüğü durumuna ilişkin taslak bir rapor oluşturmaktır. Bu uzman değerlendirmesi kapsamında, Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi'nde çalışan proje ekibi ile yakın işbirliği içerisinde uzmanların önerdiği yöntem çerçevesinde söz konusu ihtiyaç değerlendirme misyonu Ankara'da gerçekleştirilmiştir.

AK tarafından bu çalışma için görevlendirilen iki uzman Graz Üniversitesi İnsan Hakları ve Demokrasi Avrupa Eğitim ve Araştırma Merkezi Direktörü ve Uluslararası Hukuk ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü Başkanı Prof. Dr. Wolfgang Benedek ve hukuk alanında uygulamacı olarak önemli deneyime sahip İzmir Barosu'na kayıtlı avukat Sn. Serkan Cengiz'dir. Prof. Benedek bu çalışmada, Mayıs 2014'te AB'nin Genişlemeden Sorumlu Genel Müdürlüğü adına başka bir uzmanla yürüttüğü Türkiye'de ifade özgürlüğü (İÖ) konulu değerlendirme misyonu deneyimlerinden de yararlanmıştır.²

¹ Proje referansı: ALTUN/RFEJ/TR2011/0740.26.-2/GRA/005.

² Wolfgang Benedek ve Katrin Nyman-Metcalf tarafından hazırlanan İstanbul ve Ankara'da gerçekleşen 12-16 Mayıs 2014 tarihli İfade Özgürlüğü Misyonunun Değerlendirme Raporu için bakınız: <http://www.avrupa.info.tr/de/eu-and-turkey/accession-negotiations/peer-review-reports.html>

Söz konusu rapor şu şekilde yapılandırılmıştır: Öncelikle Türkiye’de ifade özgürlüğüne (İÖ) dair yasal çerçeve ve son dönem değişiklikleri genel olarak ele alınmaktadır. Bunu takiben İÖ ile ilgili Avrupa standartlarının uygulanması açısından Türk yargısının karşılaştığı en önemli sorunlar belirlenmektedir. Bir sonraki aşamada yeni projenin katma değeri ile önceki projelerin sonuçlarından yararlanılarak proje tasarımı ve planlanan faaliyetlere ilişkin ihtiyaç değerlendirme misyonunda tespit edilen hususlar sunulmaktadır. Son bölümde ise sonuçlar, proje uygulamasına dair öneriler ve ilerlemeyi ölçmeye yönelik göstergeler yer almaktadır.

Raporun ilk sonuçları 11 Aralık 2014’te proje açılışında sunulmuştur, daha sonra alınan geribildirim ışığında rapora son şekli verilmiştir.

Ziyaret edilen kurumlar TAA, Adalet Bakanlığı, AYM, Yargıtay, Danıştay, TBB, TİHK’dır, ayrıca Ankara Adliyesinden bir basın savcısı ve AK Program Ofisinde insan hakları (İH) dernekleri, gazeteciler ve akademisyenlerden oluşan sivil toplum temsilcileri ile görüşülmüştür. Buna ek olarak AB Delegasyonu ve AK Ofisinde bilgilendirme toplantıları yapılmıştır.

Misyon son derece samimi ve ilgili bir atmosferde gerçekleştirilmiştir. Ziyaret edilen tüm kurumlar projeye büyük ilgi göstermiştir; ziyaret sonrasında dahi ek materyaller temin ederek yardıma hazır olduklarını göstermişlerdir. Proje ana ortağı TAA tüm toplantılarda projenin diğer ortakları ile birlikte temsil edilmiştir.

Ortak ziyaretler sırasında HSYK ile toplantı yapılamadığı için, Sn. Cengiz, HSYK yetkilileri ve Asliye Ceza Mahkemesi hakimiyle görüşmek üzere ek toplantılar gerçekleştirmiştir.

2. Yasal Mevzuat ve Son Gelişmeler

a. Yasal Mevzuat

Türkiye'deki İÖ konusundaki yasal çerçeve karışık ve zorludur. Bu çerçevede Türk Ceza Kanunu (TCK), Terörle Mücadele Kanunu (TMK – 3713 sayılı) ve Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunun (5816) çeşitli maddeleri yer almaktadır. Ayrıca İnternet Yasası, Basın Kanunu (5187 sayılı) ve Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun (6112 sayılı) incelenmektedir. Bunlara ek olarak Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu (2911 sayılı), Ceza Muhakemeleri Kanunu (CMK – 5271 sayılı), Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu (2937 sayılı) ve 17 Nisan 2014'te kabul edilen değişiklikler (6532 sayılı kanun ile) de bu konuyla ilgilidir. Bu kanunların tümü (5816 sayılı kanun hariç), kısmen yargı reform paketlerinin³ sonucu olarak temelde ifade özgürlüğünü güçlendirmek amacı ile ancak aynı zamanda antagonistik (zıt) bir eğilim olarak görülebilecek şekilde devletin yürütme yetkisini güçlendirmek üzere tadil edilmiştir. Bu değişiklikler sıklıkla karışıklığı daha da arttıracak ve iyi demokrasi uygulamaları hususunu ön plana çıkaracak şekilde genellikle Bakanlar Kurulunca hazırlanan ve sunulan şemsiye kanunların bir sonucu olarak Meclis tarafından kabul edilen çeşitli ilgisiz konuları da içeren “torba yasa” formatında gerçekleştirilmiştir.

Birkaç kez değişen TCK'da (5237 sayılı) aşağıdaki hükümler ifade özgürlüğü ile ilgilidir:

Madde 125 (Hakaret)

- Madde 214 (Suç işlemeye tahrik)
- Madde 215 (Suçu ve suçluyu övme)
- Madde 216 (Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama)
- Madde 217 (Kanunlara uymamaya tahrik)

---

³ Örnek olarak bakınız 11 Nisan 2013'te kabul edilen İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (6459 sayılı); 5. reform paketi için bakınız 6526 sayılı kanun ve demokrasi paketi için bakınız 6529 sayılı Kanun

- Madde 220 (Suç işlemek amacıyla örgüt kurma)
- Madde 285 (Gizliliğin ihlali)
- Madde 288 (Adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs)
- Madde 301 (Türklüğü, Cumhuriyeti, Devletin kurum ve organlarını aşığılama)
- Madde 318 (Halkı askerlikten soğıutma)

Ayrıca TMK (3713 sayılı) 6. ve 7. Maddelere göre cebir, şiddet veya tehdit içerir şekilde terör örgütü propagandası yapılır ve örgütün yöntemleri övölürse örgüt materyallerinin basımı veya yayımlanmasını yasaklamaktadır. Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun ile ilgili, TCK 301. Maddeye benzer şekilde, kovuşturmanın Adalet Bakanlığı'nın onayına bağılı olması dava sayısını azaltmıştır ancak Türk ceza sisteminde her iki durum da varlığını sürdürmektedir.

Son dönemde İÖ alanını güçlendirecek az sayıda mevzuat değışikliğı olmuştur, buna karşılık İnternet Yasasıyla ilgili (5561 sayılı) 19 Şubat 2014 ve 11 Eylül 2014'te yapılan değışiklikler, yetkisini Mart 2014'te, sonradan AYM kararıyla kaldırılan kötü üne sahip Twitter ve YouTube yasaklarında –mahkeme kararlarına dayanarak- kullanan, internet düzenleme kurulu Telekomünikasyon İletişim Başkanlığına (TİB) artan düzenleyici yetkiler vermiştir. 11 Eylül 2014 tarihinde yapılan yeni bir değışiklik ile TİB Başkanına, önceden mahkeme emri olmaksızın ancak sonrasında temin edilmek koşulu ile milli güvenlik, suçun önlenmesi, kamu düzeninin korunması gibi nedenlerle internete erişimi engelleme konusunda ek yetkiler verilmiştir (5651 sayılı kanunun 8. Maddesi, 16. bendi). Ayrıca, Başkanlık, mahkeme emri olmaksızın hizmet sağlayıcılardan internet kullanıcılarının trafik bilgisini toplamak konusunda da yetkilendirilmiştir (5651 sayılı kanunun 3. Maddesi, 4. bendi). Bu bilgi mahkeme kararı ile ilgili makamlara temin edilebilir. Belirtilen hususlardaki değışiklik 2 Ekim 2014'te AYM kararıyla iptal edilmiştir; misyon sırasında henüz yayımlanmamıştı dolayısıyla yürürlükte değıildi. Ancak AYM ayrıca 2 Ekim 2014'te ilgili kararın resmi gazetede yayımlanmasına kadar yürürlükte olacak şekilde 5651 sayılı kanunun 3. Maddesi, 4. bendinin uygulanmasına dair yürütmeyi durdurma kararı vermiştir. 5651 sayılı kanunun 8. Maddesi, 16. Bendi ile ilgili değışiklik ise AYM'nin gerekçeli kararının resmi gazetede yayımlanmasına kadar yürürlükte kalacaktır.

Uluslararası ve ulusal gazeteci dernekleri İstihbarat Hizmetleri Kanununa getirilen değişikliklerle MİT'e⁴ verilen yetkilerin, dokunulmazlık (cezasızlık) hükümleriyle beraber medya özellikle araştırmacı gazetecilik açısından yeni önemli sorunlar yaratacağını ve meslekleriyle ilgili cesaret kırıcı bir etki oluşturacağını belirtmektedir. 2937 sayılı kanunun değiştirilen 6 & b maddesi uyarınca MİT'e, istendiğinde, tüzel kişiler ve tüzel kişiliği bulunmayan kuruluşları bilgi vermeye zorlama yetkisi verilmektedir. Aynı hüküm MİT'e ayırım yapmaksızın özel veya tüzel kişilerin veri ve arşivlerini kullanma, elde etme ve arama yetkisi gibi geniş yetkiler vermektedir. Ayrıca bu hüküm MİT'ten böyle bir talep alan kişinin bu talebi, sadece statü ve yetkilerini ilgilendiren başka bir kanunun varlığına dayanarak reddedemeyeceğini açıkça belirtmektedir (örneğin 5187 sayılı Basın Kanunu, Madde 12). Başka bir ifadeyle, değiştirilen versiyonu ile 2937 sayılı kanun İÖ, araştırmacı gazetecilik özgürlüğü ve bir bütün halinde genel olarak basın özgürlüğü açısından ciddi endişelere neden olmaktadır.

Ayrıca aynı kanunun 27. Maddesindeki değişiklik ile, MİT'in faaliyetlerine ilişkin izinsiz bilgi ve belge bulunduran kişiler 4-10 yıl hapis cezası tehdidi altındadır. Bunların yayımı halinde medya organı sahibi, içerik sağlayıcı, muhabir, editör, yayınlayan veya basan kişi de 3-12 yıl ceza alabilecektir. AYM ziyaretimiz sırasında uzmanlara söz konusu değişikliğin AYM'de görülmek üzere beklediği iletilmiştir.

Türk Hükümeti'nin kapsamlı hazırlık sürecini takiben oluşturulan ancak sivil toplumun dahil edilmediği 1 Mart 2014'te kabul edilen "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İhlallerinin Önlenmesine İlişkin Eylem Planında" belirli maddelerde reform yapılması gerektiği kabul edilmiştir. Bu kapsamda ele alınan maddeler ve ilgili hükümler: TCK 125 ve 299, TCK 301'in revizyonu, 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun -İnternet Yasası- hükümlerinin revizyonu, 2911 sayılı toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanununda revizyon ayrıca TCK md. 215 "suçu ve suçluyu övme", md. 220 "Suç işlemek amacıyla örgüt kurma", md. 277 "Yargı görevi yapanı etkileme", md. 285 "gizliliğin ihlali", 288 "Adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs", 318 "Halkı askerlikten soğutma" ile ilgili önceki değişikliklerin analizi

---

⁴ Milli İstihbarat Teşkilatı

ve etkisi, bunlara ek olarak TMK'daki⁵ ifade ve düşünce özgürlüğü ile ilgili hükümler. Bununla birlikte, 2911 sayılı kanunda planlanan değişiklik haricinde eylem planında verilen tüm tedbirler orta veya uzun vadelidir. Buradan anlaşıldığı üzere hâkimler kendi takdir yetkileri dahilinde olabileceği gibi mahkeme kararlarından da beklenebilecek şekilde daha fazla kanun değişikliğinin gerçekleşeceği bir ortamda çalışmak durumunda kalacaktır. Belirtilen örnekler nefret suçlarını daha iyi tanımlama veya vicdani retle ilgili reforma yöneliktir. Şu anda Eylem Planının uygulanması gözden geçirilmektedir.

Sonuç olarak, bu durumdan anlaşıldığı üzere, İÖ konusunda yargının kapasitesinin oluşturulması projesi ifade ve basın özgürlüğü ile ilgili Türk mevzuatının reformları çerçevesinde gerçekleşebilir. Savcılar ve mahkemeler bu değişiklikleri tahmin etme ve özellikle mevzuat reformlarındaki ifade özgürlüğünün güçlendirilmesi ruhunu kendi uygulamalarında göz önünde bulundurmamak amacıyla bu konuda planlanan reformlara zemin hazırlama açısından önemli rol oynayabilir.

b. İfade özgürlüğü alanındaki son gelişmeler

Yakın geçmişte Türkiye'de ifade özgürlüğü ile ilgili zıt eğilimler söz konusudur. Olumlu yönden bakacak olursak tutuklu gazetecilerin sayısı yıllardır en düşük seviyeye ulaşmıştır, hükümet tutuklu gazeteci sayısının ondan az olduğunu ve meslekleriyle ilgili olmayan konulardan dolayı cezaevinde tutulduklarını iddia etmektedir. Öte yandan, AGİT Basın Özgürlüğü temsilcisi Dunja Mijatovic, 8 Ağustos 2014'te saygın bir Türk gazetecinin siyasi lider tarafından korkutulmasıyla ilgili endişesini dile getirmiştir (Amberin Zaman). İnsan Hakları İzleme Örgütü veya Freedom House (Özgürlük Evi) gibi uluslararası STK'lar hükümetin ciddi şekilde eleştirdiği eleştirel raporlar yayımlamıştır.⁶

---

⁵ Bakınız UHDİGM İnsan Hakları Dairesi AİHM İhlallerini Önlemeye Yönelik Eylem Planı, sf. 23 ve 24, paragraf 11

⁶ Bakınız Gazetecileri Koruma Komitesi, Türkiye'nin Basın Özgürlüğü Krizi, Gazetecilerin Hapsedildiği ve Muhalefetin Suç Sayıldığı Karanlık Günler, Özel Rapor, 2012; Freedom House, Türkiye'nin İnternet Mücadelesi, Freedom House Özel Raporu, Yaz 2014; Freedom House Şubat 2014 Raporu "Demokrasi Krizi: Türkiye'de Yolsuzluk, Medya ve Güç".

Türk gazeteciler hükümeti eleştiren makaleler yayımlayabilecekleri alanın daralmasından dolayı şikayet etmektedir. Politikacılar büyük ölçüde hükümetin dolaylı kontrolüne giren medyayı susturmak için hakaret, gizlilik veya diğer şikayet seçeneklerini kullanmaktadır. Türkiye'deki STK'lar ifade özgürlüğü ile ilgili sorunların siyasi atmosferdeki daha büyük değişikliğin sadece bir boyutu olduğunu söyleyerek üzüntülerini ifade etmektedir. Hükümet tarafından yargının bir bölümünün araç haline getirildiğini gözlemlemekteler. Özellikle internet aracılığı ile eleştiriye karşı alınan önlemin orantısız olduğu ayrıca sadece şüpheli olduğu iddia edilenlerle ilgili değil tüm toplum adına cesaret kırıcı olduğu düşünülmektedir. AYM'nin karar verdiği Twitter ve YouTube davalarıyla ilgili çizgiyi çizmek genellikle yargıya bırakılmaktadır, ancak aynı zamanda İzmir'deki gösteriler bağlamında sosyal medya kullanıcılarına karşı açılan davalardaki kararlar da mahkemelerin kullanıcıların ifade özgürlüğünü koruduğunu göstermektedir⁷.

Düzenli olarak haberler yayımlayan iletişim ağı "bianet" vasıtasıyla da görülebileceği üzere, Türk gazeteciler yargıyla ilgili halen bir takım sorunlarla karşılaşmaktadır; işkence iddiasıyla açılan davada cumhuriyet savcısının davranışıyla ilgili yazdığı eleştirel haber nedeniyle Milliyet gazetesi muhabiri Sn. Kemal Göktaş'a karşı İstanbul savcısının açtığı dava bu konuya örnek olarak gösterilebilir. Bu haberi nedeniyle Sn. Göktaş TCK'nın 125. Maddesine göre "cumhuriyet savcısına açıkça hakaret" ve "savcının tutumuna dair kasten yanlış algı yaratmaktan" suçlanmaktadır.

STK'lar, akademisyenler ve gazetecilerle yapılan toplantıda, söz konusu temsilciler alandaki yapısal problemlerin daha çok medya sahipliği ve karlı ihalelerin belirli işadamlarına verilmesiyle Hükümet'in medyayı kontrol etmek konusundaki sözde niyetinden kaynaklandığı iddia edilen medyanın tekelleşmesi konusuyla ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Temsilciler bu ana sorun çözülmeden ifade ve basın özgürlüğünün AİHS standartlarına uygun şekilde gelişebileceği ve sürdürülebileceği bir ortam yaratmanın mümkün olmayacağını açıkça dile getirmiştir. Temsilciler ayrıca politikacıların ve üst düzey devlet yetkililerinin kendilerine hakaret edildiği iddiasıyla ceza davası başlatmak ve tazminat talebinde bulunmak üzere ulusal mahkemelere başvurduklarını yinelemiştir. Uzmanlar, bu eğilimin gördükleri bazı makamlarca da altının çizildiğini gözlemlemiştir. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti

---

⁷ 22 Eylül 2014 tarihli, 2014/78 E, 2014/34 K sayılı İzmir 22. Asliye Ceza Mahkemesi kararı

temsilcisi bir AB projesi kapsamında web sitelerinden düzenli olarak yayımladıkları aylık raporlardan bahsetmiştir. Uzmanlar bu raporlarda her ay gazeteciler ve medya kuruluşlarına karşı açılan davalar ve alınan bir dizi kısıtlayıcı önlemin yer aldığını tespit etmiştir. Özetle, STK, akademisyen ve gazeteci temsilcileri AİHM içtihadıyla uyum sağlanması için halen daha mevzuat değişikliklerine ihtiyaç duyulduğunu vurgulamıştır. Ancak, bu projenin ciddi katkı sağlayabileceği İÖ ile ilgili en acil ihtiyacın bir bütün olarak yargıda tutum birliği sağlanması olduğunu da eklemişlerdir.

2014 İlerleme Raporunda Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Haziran 2014'te TMK ve TCK'daki değişikliklerin Incal davalarında tespit edilen AİHM ihlallerine cevap verebildiği yönündeki ifadesini kabul etmiştir, buna karşılık mevzuatta halen daha değişiklik gerektiren bazı davalara da dikkat çekmiştir. Raporda ayrıca medya sahipleri ile gazeteciler tarafından kapsamlı şekilde uygulanan oto sansüre ve Türkiye'de erişim sağlanamayan internet sitelerinin orantısız sayısına dikkat çekilmektedir. AB İlerleme Raporuna⁸ göre erişim sağlanamayan 50.000 siteden sadece 6.000'i mahkeme kararıyla yasaklanmıştır.

3 Ekim 2014'te Gazetecileri Koruma Komitesi ve Uluslararası Basın Enstitüsü'nün ortak heyeti Türk Hükümetinin üst düzey yetkilileriyle, Cumhurbaşkanı, Başbakan, Adalet Bakanı, vb.bir toplantı gerçekleştirmiş ve bu toplantıda reformların sürdürülmesi ve tutuklu gazetecilerin dosyalarının incelenmesi gibi heyetin dile getirdiği endişeleri ele almak hususunda taahhütler almışlardır, hükümet ayrıca basın özgürlüğü açısından kendi sicilini savunmuş ve medyayı kutuplaştırdığı ve haberleri çarpıttığı için suçlamıştır⁹.

Uzmanlar Adalet Bakanlığındaki toplantıda, katılım sürecinde Türkiye'de AB reformlarının uygulanmasını takip eden üst düzey "Reform Eylem Grubunun" İÖ'yü güçlendirmek adına henüz kamuoyuyla paylaşılmamış bazı çalışmalar planladığını öğrenmiştir. Bu grup AB ilerleme raporları ve diğer uluslararası belgeler ışığında ifade özgürlüğü alanında çalışan bir çalışma grubu oluşturmuştur. Ancak, 14 Aralık'ta bazı gazeteciler ve basın çalışanları

---

⁸ Bakınız Avrupa Komisyonu, Türkiye İlerleme Raporu, Ekim 2014, sf. 52

⁹ Gazetecileri Koruma Komitesi, Türk liderler basın özgürlüğü sicilini savunuyor ancak heyetin endişelerini ele almak konusunda mutabıklar, 10 Kasım 2014 tarihli basın açıklaması, bakınız: <http://cpj.org/x/5d34>.

tutuklanmıştır ve bu durum Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserine göre “Türkiye’nin son yıllarda büyük titizlikle ulaştığı ilerlemeyi yok etme riski” taşımaktadır.¹⁰

3. İfade Özgürlüğü ile ilgili Avrupa Standartlarının Uygulanması Konusunda Türk Yargısının Karşılaştığı Zorluklar

a) İlgili Avrupa İnsan Hakları Standartlarına dair Farkındalık

Daha önce belirttiğimiz gibi 1 Mart 2014’de Bakanlar Kurulu AİHS ihlallerinin önlenmesine yönelik bir eylem planı kabul etmiştir. Planda ifade ve basın özgürlüğü dahil (Hedef 11) 14 temel hedef bulunmaktadır. İlgili hedef kapsamında Hükümet i) AK üyelerine çalışma ziyaretleri düzenlemek, ii) ulusal ve uluslararası uzmanların katılımıyla çalıştay ve yuvarlak masa toplantıları düzenlemek iii) ifade özgürlüğü ile ilgili temel AİHM kararlarıyla ilgili bir serh hazırlamayı planlamaktadır.

Görüştüğümüz birimlerce, AİHM içtihatlarıyla ilgili yakın zamanda gerçekleştirilmiş başka farkındalık ve kapasite oluşturma projeleri de olduğu tarafımıza iletilmiştir.

Türkiye ile ilgili tüm AİHM kararlarının çevrilmesi ve yayımlanması Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Dairesinin en önemli faaliyetlerinden biridir. AİHM kararlarının Türkçe çevirisinin sadece yargı mensuplarına değil dairenin ve AİHM’in web sitesi (HUDOC)¹¹ aracılığı ile tüm halk için erişilebilir olduğunu da gözlemledik.

b) Türk Yargısının Karşılaştığı Zorluklar

Aslında, belirtilen faaliyetler ve projeler sayesinde yargının AİHM standartları ve içtihatları hakkında farkındalığının artmış olduğu görülmektedir. Uzmanlara ayrıca AYM’nin bazı emsal kararları (Youtube -Twitter yasağıyla ilgili olan dahil), Yargıtay kararları ve Ankara Basın Savcılığının bazı kovuşturmayaya yer yoktur kararları verilmiştir. Bu kararlar ve kovuşturmayaya yer yoktur kararları özellikle Türk yüksek mahkemelerinde son dönemde ifade

¹⁰ Bakanız 15 Aralık 2014 tarihli Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri Nils Muižnieks’in basın açıklaması.

¹¹ Bakanız 14 Kasım 2013 tarihli 335 (2013) sayılı Basın Açıklaması, AİHM HUDOC’ta Türkçe içtihat veri tabanının açılışını yapıyor

özgürlüğüne dair yaygınlaşan olumlu eğilimin güzel bir örneğidir. Ancak, ifade ve basın özgürlüğü konulu raporlar, STK temsilcileri, akademisyenler ve gazetecilerin yürütme organları ve yargı mensuplarının önemli bir bölümünün kısıtlayıcı ve dar anlamıyla yorumlama yaptıkları konusundaki görüşleri, yasaklı ve/ya kısıtlı web sitelerine dair istatistikler ve son olarak yüksek mahkeme kararları da ilk derece mahkemelerinde AİHM içtihatlarının getirdiği standartları uygulama ve yorumlama açısından halen birlik eksikliği olduğunu belirtmektedir.

Bu nedenle ziyaret sonunda, mevzuat reformlarına ek olarak, AİHM içtihatları ve standartlarının uygulanması ve yorumlanması açısından özellikle ilk derece hakim-savcılar arasında ancak bu grupla da sınırlı kalmayacak şekilde bir tutarlılık oluşmasının önemli bir ihtiyaç olduğu gerçeği ortaya çıkmıştır.

2014'te TAA'nın neredeyse tüm personelinin değişmiş olması, kurumun TAA ile ilgili kanuna (4954 sayılı) getirilen değişiklik ile (6524 sayılı Kanun) hali hazırda genişletilmiş yetkilerini tam olarak gerçekleştirebilmesi açısından sorunlara neden olup olmayacağı endişesine yol açan bir zorluktur. Ancak bu durumun Akademi'nin gereken kapasitesini etkilemeyeceği konusunda danışmanların şüpheleri giderilmiştir. Özellikle eğiticiler büyük ölçüde aynı kalmıştır. Önceki projeler açısından bilgi eksikliği mevcuttur. Her halükarda, danışmanlar TAA'nın ana ortağı olduğu bu proje için tüm TAA personeline proje faaliyetlerini yerine getirmek adına güçlü bir istek tespit etmiştir.

4. Hâkim-savcılara yönelik geçmişte düzenlenmiş eğitimler ışığında projenin gözden geçirilmesi

a) Projenin amaçları ve temel faaliyetleri

“Türk Yargısının İfade Özgürlüğü Konusunda Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi” (proje) hazırlık aşamasıyla birlikte Eylül 2014’te başlamıştır, 27 ay sürecek olan proje Aralık 2016’da sona erecektir. Tüm paydaşların üye veya gözlemci olarak davet edildiği bir Yürütme Kurulu tarafından koordine edilecektir. Proje belgesinde açıkça belirtilen gözlemciler MFİB, ABTD, STK’lar ve barolardır. Kıdemli Program Yetkilisinin gerekli görmesi halinde diğer kurumların temsilcileri, özellikle AB Bakanlığı, TİHK, T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu ve sivil toplum örgütleri de gözlemci olarak davet edilebilir.

Projenin temel hedefleri insan hakları bağlamında İÖ konusunda farkındalığın artırılması, Türk yargısının güvenini arttırmak amacıyla insan hakları özellikle ifade özgürlüğünün korunmasına dair kapasite geliştirmektir.

Bu amaçla 3 temel sonuca ulaşmak adına projede çeşitli faaliyetler öngörülmüştür. İlki, bir çalışma grubunun (ÇG) desteğiyle TAA’nın meslek öncesi ve meslek içi eğitim faaliyetleri için müfredat geliştirilmesi yolu ile ifade ve basın özgürlüğü (İBÖ) konusunda Akademi’nin müfredat ve kapasitesinin iyileştirilmesidir. Bu kapsamda, AK’nin uygun bölümlerinde 12 eğitici için 1-2 aylık stajlar, İÖ ile ilgili iyi uygulamaları gözlemlemek adına 2 AB ülkesine, 14’er katılımcı için 2 adet 3’er günlük çalışma ziyareti (ÇZ), 20 eğitici için biri meslek öncesi, biri meslek içi olmak üzere 2 adet 6’şar günlük eğitici eğitimi planlanmaktadır. İnsan Hakları Merkezi için akademik materyaller alınacak ve değerli akademisyenlerin katkısıyla İBÖ konusunda Akademi özel bir Human Rights Review sayısı çıkaracak ve ulusal-uluslararası düzeyde bu yayını dağıtacaktır.

İkinci olarak, hakim-savcıların İÖ konusunda Avrupa standartlarını uygulamaları için farkındalık artırma ve kapasite oluşturma amacıyla aşamalı eğitim yöntemi öngörülmektedir. Her biri 25 aday hakim-savcı için 40 adet 2’şer günlük eğitimlerle başlanacaktır ve her biri 30-40 hakim-savcı için olmak üzere bu amaçla eğitilmiş olan

eğiticiler 50 adet 2'şer günlük eğitimler verecektir. 2. Grup eğitim 15 farklı bölgede düzenlenecek. Bunlara ek olarak geliştirilecek online modüle göre her biri 35 katılımcıya yönelik 10 adet online eğitim verilecektir. Ayrıca basın davalarına bakan 40'ar hakim-savcı için İÖ ile ilgili 2 aşamalı eğitim düzenlenecektir. Son olarak her biri 20 katılımcı ile 4 adet 2 günlük uluslararası çalıştay gerçekleştirilecektir, bunlardan ikisi yüksek mahkemelerin katılımcılarına yönelik olacak ve farkındalığın artırılması için karşılaştırmalı bir bakış açısı ile fırsat yaratılacaktır.

Üçüncü olarak, ilgili aktörler arasında etkili işbirliği oluşturmak ve halkın İÖ konusunda farkındalığını arttırmak için, yüksek mahkemeler, HSYK, TAA ve barolar dahil yakın ilgili paydaşların temsilcilerinin katılımıyla AİHM ve AK'ye 2 adet 3'er günlük ÇZ düzenlenecektir, İÖ konusunda farkındalığı arttırmak için özel bir ÇG kurulacaktır, halkı hedef alan iletişim ve bilgilendirme kampanyası yürütülecektir ve İÖ ile ilgili konularda tartışma ortamı yaratılacak şekilde tüm paydaşları kapsayan her biri 35'er kişilik 10 adet çalıştay ve yuvarlak masa toplantıları düzenlenecektir. Ayrıca 200 ulusal ve uluslararası katılımcıyla İBÖ konulu uluslararası bir sempozyum düzenlenecek ve bu sempozyumun sonuçları kitap halinde yayımlanacaktır.

Proje faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve izlenmesine dair sürdürülebilirliği değerlendirmek üzere uzun dönemli danışman tarafından bir çalışma yapılacak ve bu çalışmanın raporu tüm paydaşlarla paylaşılacaktır.

Pek çok faaliyetin detayı, üyeleri arasında iyi bir işbirliği kurulması gereken Yürütme Kurulunca belirlenecektir.

b) Geçmiş projeler ve ilgili projelerle bağlantı

Avrupa Konseyi'nin koordine ettiği projeler

Geçmişte, bu projenin de fayda sağlayabileceği bazı kapasite oluşturma projeleri yürütülmüştür. Özellikle de İnsan Hakları Güven Fonu ve Norveç Krallığı finansmanı ile HSYK, Yargıtay, Danıştay ve Adalet Bakanlığı işbirliğinde AK tarafından yürütülen "Türkiye'de İfade ve Basın Özgürlüğü, AİHM Kararlarının İcrasının Kolaylaştırılması

Projesine” dikkat çekmek gerekir. Bu proje, 2 yılı aşkın bir sürede, 2012 ve 2013 yıllarında, Almanya, Birleşik Krallık ve İspanya’ya 9 ÇZ, 4 ilde 8 yuvarlak masa toplantısı, 15000 kopya halinde basılacak AİHM’in Türkiye aleyhine verdiği kararları içeren taslak şerh hazırlanması gibi faaliyetlerle 400’ü aşkın Türk yargı mensubuna ulaşmıştır. Ne yazık ki bu son faaliyet ile yaklaşık 14500 hakim-savcıya faydalı olunabilecekken, yine de yararlı olduğu düşünülen söz konusu faaliyet zamanında tamamlanamamıştır.

Ayrıca bağımsız değerlendiricilerce yürütülecek iç ve dış, ara ve son değerlendirmeler planlanmış ancak sadece iç değerlendirme gerçekleştirilmiştir. Bu değerlendirmenin sonuçlarına göre oldukça faydalı olduğu düşünülen ÇZ ve yuvarlak masa toplantıları katılımcılar tarafından yüksek beğeni toplamıştır. Pek çok katılımcı (% 21) yuvarlak masa toplantıları (YMT) AİHM içtihadını daha iyi anladıklarını söylerken % 12 İÖ algısında bir değişim olduğunu belirtmiştir, sadece % 3 AİHM ve Türk mahkemelerinin içtihat farklılıklarını öğrendiklerini dile getirmiştir. % 7 İÖ’nün daha geniş bir yorumlamaya ihtiyaç duyduğunu düşünmektedir. Bu durum farkındalık artırma hedefine ne derece ulaşıldığı sorusunu akla getirmektedir. Ancak, YMT’nin etkisi sorulduğunda, 122 katılımcı İÖ algısında bir değişim olduğunu belirtmiştir ve 125 katılımcı İÖ konusundaki bilgilerinin arttığını söylemiştir bu da önceki cevaplarda yüzdeyle ifade edilenden daha iyi sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Her koşulda bu farklılıklar kapasite oluşturma faaliyetleri açısından davranış ve tutum değişikliğine odaklanan daha etkili pedagojik stratejilerin kabul edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Katılımcılar ÇZ’lerin katma değeri konusunda hala gelişime açık hususlar görseler de son derece olumludur; özellikle ziyaretlerin düzenlenişi ve programı açısından yargılamaları yerinde gözlemlemek ve daha çok AİHM kararı çalışmak istediklerini belirtmişlerdir. Değerlendirmeye göre katılımcıların % 85’i İBÖ alanında problemler olduğunu kabul etmektedir ancak eğitim ihtiyaçları konusunda adil yargılanma hakkı ve AİHS’in diğer maddelerinin de önemini vurgulamaktadırlar bu da İÖ davalarının bu diğer maddelerle bağlantı halinde ele alınabileceğini göstermektedir. İBÖ alanındaki problemlerin nasıl çözüleceği konusunda katılımcıların çoğunluğu eğitimlerin artırılmasını ancak sadece 10. Madde değil diğer konularda da eğitim verilmesini önermektedir. İleride düzenlenecek YMT’lerin içerik ve yöntemiyle ilgili katılımcılar genel yaklaşımdansa hakaret, terör propagandası, siber suçlar gibi özel konulara odaklanılmasını tercih ettiklerini belirtmektedir.

Eğitim materyalleri 6nceden g6nderilmeli ve diğer 7alışma gruplarıyla da paylaşılmalıdır. Yeni projede faaliyetler hazırlanırken t6m bu hususlar g6z 6n6ne alınmalıdır.

AB'nin mali desteği ile AK tarafından y6r6t6len ve yeni tamamlanan ‘‘T6rk Ceza Adalet Sisteminin Etkinliğinin Geliştirilmesi Projesinden’’ de bahsetmek gerekir. Projenin ana ortakları Adalet Bakanlığı, HSYK, TAA ve TBB'dir; ana hedefi T6rk ceza adalet sisteminin, 6zellikle insan haklarının uygulanmasının AB standartlarına uygun şekilde geliştirilmesidir. Hedef grup yine hakim-savcılar aynı zamanda avukatlar ve kolluk g66leridir. Proje faaliyetleri ise 7alışma ziyaretleri, T6rk mahkemelere saha ziyaretleri, eğiticilerin AB 6lkelerinde staj i7in g6revlendirilmesi, uzman toplantıları, eğitim materyallerinin basımı, eğitici eğitimi seminerleri, aşamalı eğitimler, eğitim materyallerinin hazırlanması ve b6lgesel seminerlerde dağıtılması olarak sıralanabilir. Bazı faaliyetlerin benzerliği a7ısından bu projenin deneyimleri İ6 projesi i7in 6nem teşkil etmektedir. Bu proje kapsamında geliştirilen mod6llerden biri ifade 6zg6rl6đ6 konulu bir ders de i7eren ‘‘Bilişim Su7ları’’ mod6l6d6r, ifade 6zg6rl6đ6 ile yakından ilgili olan diğer mod6ller ise ‘‘İletişimin Denetlenmesi’’ ve ‘‘Ter6r ve Organize Su7lar’’ mod6lleridir.

Diğer ilgili projeler

Bu kapsamda tamamlayıcı ihtiya7ları hedef alan TAA ve Adalet Bakanlığı ile işbirliği i7erisinde uygulanan Hollanda'nın desteklediği MATRA projesi de 6rnek verilebilir. Bu proje de yargıda İ6 konusundaki farkındalığı arttırmaya odaklanmıştır ve projede 2013'te hakim-savcılarla yapılan g6r6şmeler kitap haline getirilerek yayımlanmıştır ayrıca bir ders kitabı ve bu konuda d6zenlenen seminerin raporu da projede geliştirilen 7ıktılardandır. Projede farkındalık yaratma faaliyetlerine ek olarak hizmet 6ncesi ve hizmet i7i eğitimlerde kullanılacak mod6ller hazırlanmıştır. Bu 7alışma da projenin ilgili faaliyetleri a7ısından dikkate alınmalıdır.

Ayrıca, İşve7 Uluslararası Kalkınma ve İşbirliği Ajansı (SIDA) finansmanı ile Raoul Wallenberg Enstit6s6 TAA, Polis Akademisi, Adalet Bakanlığı gibi kurumlarla işbirliği yaparak belirli programları desteklemektedir. 6rneğin, 2011-2015 işbirliği programı T6rkiye'deki hukuk eğitimi kurumlarında insan hakları eğitimi ve araştırma kapasitesinin geliştirilmesi ve ilgili deneyimin 6đrencilerle ve adalet sekt6r6 paydaşlarıyla paylaşılmasını

desteklemektedir. Bazı uluslararası yayınların Türkçeye çevrilmesi de ilgili faaliyetler arasındadır. Söz konusu ortaklı programları 2015-2020 döneminde de devam edecektir.

TAA'nın İnsan Hakları Merkezi (İHM) AB fonlu IPA projesinin yardımıyla oluşturulmuş önemli tesislere sahiptir, ayrıca birim içerisinde geliştirilecek bir kütüphane imkanı da mevcuttur. Şu anda bu kütüphane için çok sayıda yayın siparişi verilmiştir. İlgili web sitesinin hizmete girmesi planlanmaktadır. İHM için söz konusu kitaplar ve diğer yayınlar satın alındığında, kütüphane içerisinde ifade özgürlüğüne ayrılmış bir köşenin oluşturulması düşünülebilir.

Bu konuyla ilgili planlanan ve ileride başlayacak projeler de mevcuttur. Yerel barolarda kurulacak yedi insan hakları merkezi ve barolarda mevcut insan hakları komisyonlarının kapasitesinin güçlendirilmesi ile ilgili TBB projesi buna örnek verilebilir. Bu projenin hedefleri i) insan hakları ihlallerinin daha etkili şekilde izlenmesi, ii-) avukatların kapasitesinin geliştirilmesi ve ifade özgürlüğü dahil AİHM içtihatlarıyla ilgili detaylı bilgi sahibi olmalarının sağlanması, iii-) Avrupa'daki benzer insan hakları merkezleriyle işbirliği kurulmasıdır. Proje AB IPA-finansmanı ile desteklenmektedir, 2015'de başlayacak ve 3 yıl sürecektir.

Ayrıca TBB, devam eden İsveç (SIDA) işbirliği ile 2015'te Türkiye'deki adli yardım kapasitesinin geliştirilmesine yönelik başka bir projeye başlamayı planlamaktadır. Proje dolaylı olarak ifade özgürlüğüyle ilgili alanlarda adli yardım hizmetlerini kapsayacaktır. Söz konusu proje de 3 yıl olarak planlanmaktadır.

c) Projenin etkinlik ve sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesine yönelik tespitler

Katılımcılar ve Kolaylaştırıcılar ile ilgili Tespitler

Yukarıdaki analiz ve paydaşlarla yapılan görüşmelerden de anlaşılacağı üzere proje başarılı bir sonuca imza atacak şekilde tasarlanmıştır. Ancak, en iyi sonucu elde etmek adına dikkat edilmesi gereken bazı tespitler ve öneriler de mevcuttur. Özellikle katılımcıların seçimine de dikkat edilmesi gerekir. İşin gereği itibarıyla basınla ilgili davalara, örneğin hakaret davalarına bakan hakim-savcılara odaklanılmalıdır. Seçim

kriterleri açısından davaların özellikleri ve dava sayısı göz önünde bulundurulmalıdır. On-line eğitimlerde kıdemli ve daha genç adaylar bir araya gelerek faaliyetleri daha sürdürülebilir hale getirebilirler. Aşamalı seminerlerde, eğiticiler deneyimlerini paylaşırken, Strazburg ve AB ülkelerini ziyaret etmiş eğiticilerin deneyimlerinin de sürece dahil edilmesi sağlanmalıdır. Kullanılacak kolaylaştırıcı veya eğiticilerin kalitesi başarı açısından önemli bir etken olarak düşünülmektedir. Bu kişilerin seçiminde bu nedenle azami özen gösterilmelidir. Aynı durum eğitici eğitimi faaliyetleri için de geçerlidir.

Ayrıca, AYM, Yargıtay ve Danıştay üyeleri ve raportörleri (bu alanda bilgi ve deneyime sahip olanlar) çeşitli rollerde (eğitici, konuşmacı, konferans vermek, vb.) seminer, çalıştay ve yuvarlak masa toplantılarına davet edilmelidir.

Uzmanların görüştüğü kurum temsilcilerinin büyük çoğunluğu yabancı ülkelere özellikle Strazburg'a düzenlenen çalışma ziyaretleri ile ulaşılan algı değişikliğinin önemini vurgulamış ve ÇZ sayısının artırılmasını önermiştir.

Projedeki ana ortaklar TAA ile birlikte yüksek mahkemelerdir. Yüksek mahkemelerin içtihadı ilk derece mahkemelerine yönlendirme sunmak adına önemlidir, bu nedenle standartları yüksek olmalıdır. Bu kapsamda, proje faaliyetlerine – ÇZ, yuvarlak masa, konferans olabilir- yüksek mahkemelerden katılım sağlanması önemlidir. Eğiticilerin arasında da yüksek mahkemelerden deneyimli kişilerin olması iyi olacaktır. Yuvarlak masa, çalıştay ve konferanslara katılmaları içtihadın AIHM'le daha uyumu hale getirilmesi açısından katkı sağlayacaktır. Yüksek mahkemelerin İÖ ile ilgili iyi uygulama örneği olacak kararları toplanmalı ve eğitim materyali olarak kullanılmalıdır. Bu çalışmanın içtihat üzerinde kısa vadede olumlu etkileri olacağı gibi projenin sürdürülebilirliğini de arttıracaktır.

Konu seçimi

İhlal maddesi sadece AIHS 10. Madde olmadığı için İÖ ihlalleri diğer ilgili ihlallerle birlikte ele alınmalıdır. Örneğin *Nedim Şener – Türkiye* (başvuru no.38270/11) ve *Şık – Türkiye* (başvuru no. 53413/11) davalarında, Strazburg Mahkemesi 8 Temmuz 2014

tarihli kararında 10. Maddeye ek olarak, özgürlük ve güvenlik hakkı ihlali (Madde 5 §3) ve tutuklamanın yasaya uygunluğu (Madde 5 § 4) bağlamında ihlal tespit etmiştir. Bu noktada daha kapsamlı bir yaklaşım benimsemek adına önceki projenin değerlendirmesindeki tespitlerden de faydalanılabilir.

Ayrıca katılımcılar yuvarlak masa toplantıları ve diğer ilgili faaliyetlerde konu seçiminin tüm ortaklar ve hedef grupla gerçekleştirilecek kamuoyu araştırmasına (anket) dayandırılabilceğini düşünmektedir.

Proje ortaklarının rolü

Proje ortaklarıyla ilgili, kapasite oluşturma faaliyetleri açısından UHDİGM İnsan Hakları Dairesi'nin deneyimi vurgulanmalı ve bu projede en iyi şekilde değerlendirilmelidir. Bu Daire araştırma birimi aracılığıyla Türkiye ile ilgili kararların tümünün ayrıca AİHM içtihatlarıyla ilgili genel açıklamaların (tematik not) çevirisini yapmaktadır. İÖ ve internet davalarıyla ilgili bu tip materyaller çevrilmesi halinde eğitimlerde faydalı olacaktır. Ayrıca, Türkiye'yi AİHM önünde temsil eden ve kararlarının icrasından sorumlu İnsan Hakları Dairesi, kararların uygulanması ile ilgili iyi uygulamalar ve ilgili davalardan bir derleme yapabilir ve eğitici eğitimlerine, yuvarlak masa toplantılarına, konferans faaliyetlerine katılabilir.

TBB'nin projedeki rolü netleştirilmelidir. Şu ana kadar TBB'nin gözlemci statüsünde katılması öngörülmüştür. Ancak barolar projeye ilgili önemli uzmanlığa sahiptir ve yargılamada en önemli paydaşlardan biri olarak avukatları temsil ederler. Birlik kendi üyeleri için hali hazırda İÖ ile ilgili eğitimler ve faaliyetler düzenlemiştir. Hükümetin bazı bölümleriyle yakın zamanda yaşanan uyuşmazlıklar bu projede bu yakın işbirliğinin önünde engel olmamalıdır. Strazburg'a düzenlenecek bazı çalışma ziyaretleri için özel rollerini gösterecek şekilde barolardan katılım öngörülmektedir.

Metodoloji ve Materyaller

Tüm faaliyetlerde katılımcıların deneyimi ve profesyonel ilgi alanları düşünülerek mümkün olduğunca etkileşimli bir yaklaşım izlenmelidir. Daha teorik olabilecek

bilgilendirici kısımları da göz ardı etmeden hakim-savcılarının fikir alışverişini kolaylaştıracak karşılıklı tartışmalara yeteri kadar zaman ayrılmalıdır. Ayrıca, modüller eğitimcilerin her bir eğitim faaliyetini hedef grubun ihtiyaçlarına göre ayarlayabilmeleri için esnek bir şekilde tasarlanmalıdır.

Online eğitim ve öğrenme metodolojisi iki taraflı özel beceriler gerektirdiği için söz konusu proje faaliyeti için dikkatli bir şekilde hazırlanmalıdır. Projenin sürdürülebilirliği açısından modüller gelecekteki olası mevzuat değişiklikleri, ihtiyaçlar ve zorluklara göre kolay güncellenebilecek şekilde hazırlanmalıdır. Ayrıca online modüller için, kullanıcıların ilgisini arttırmak adına bazı teşvikler ve etkileşimli oturumlar düşünülmelidir. Bu modüller hazırlanırken HELP (Avrupa Konseyi girişimi - Hukuk Profesyonelleri için İnsan Hakları Eğitimi) deneyimleri faydalı bir kaynak olarak dikkate alınmalıdır.

Projede üretilecek materyaller açısından, yargı mensupları için faydalı bir hizmet olacağı düşünülen ve önceki projede tamamlanamayan şerh bu projede tamamlanabilir. Ancak, burada, sadece ihlal davalarına odaklanmamak ve AIHM'in ihlal tespit etmediği Türkiye ile ilgili davaları veya Mahkeme'nin reddettiği davaları da ele almak faydalı olabilir. Bu faaliyete ek olarak, AIHM, AYM ve Yargıtay içtihadından alıntılar içeren (tüm kararlar değil) bir rehber kitabın yayımlanması da faydalı olacaktır. Ayrıca, Türkiye ile ilgili verilen kararlara ilişkin AIHM basın açıklamalarının düzenli olarak çevrilmesi ve internette yayımlanması yargı mensuplarının ilgisini bu yöne çekmek adına çabaları kolaylaştırabilir.

Değerlendirme ve Sürdürülebilirlik için Usul ve Göstergeler

Proje sonuçlarının değerlendirilmesi ve ölçülmesi için kullanılacak usul ve göstergeler açısından planlanan hazırlık aşaması, ilerleme raporu, ara raporlar ve nihai rapor projenin düzenli olarak değerlendirilebilmesi için uygun gözükmektedir. Projenin sürdürülebilirliğinin değerlendirilmesi için dış değerlendirme proje tamamlandıktan 1 yıl sonra yapılabilir. Bu çalışmada uzun dönemli danışmanın kullanılması, danışman projeye yakından ilgili bir kişi olacağı ve o ana gelindiğinde yetkisi sona ermiş olduğundan, bağımsızlık ve müsait olma ile ilgili sorulara neden olabilir. Göstergeler

hem planlanan faaliyetlerin uygulamasını hem de sonuçların sürdürülebilirliği konularını dikkate almalıdır. Örneğin eğitim alan hakim-savcı sayısı, düzenlenen seminer ve katılımcı sayısı, satın alınan, hazırlanan veya çevrilen ve dağıtılan kitap sayısı kullanılması gereken niceliksel göstergelerdendir.

Niteliksel göstergelerle ilgili, her faaliyet sonunda hizmetlerin kalitesine dair katılımcı görüşleri bir anketle değerlendirilmelidir. Önceki projenin anket soruları esin kaynağı olabileceği gibi daha iyi kıyaslama yapma olanağı da sunacaktır. Diğer önemli göstergeler ise üretilen modül ve materyallerin sayısı ve kalitesi, eğiticiler ve tesislerle ilgili memnuniyet, tüm paydaşların aktif katılımı ve farkındalıklarının artmasıdır. Sürdürülebilirlik açısından, faaliyetlerin uygulamadaki etkisi önemlidir ve en azından orta vadeli perspektif gerektirmektedir. Projenin ve sonuçlarının sahiplenilmesi de sürdürülebilirlik göstergelerinden biridir. Ayrıca geliştirilen müfredatla ilgili memnuniyet ve proje tamamlandıktan sonra devam edecek önemli bir gösterge olarak geliştirilen müfredata bağlı olarak eğitimlerin sayısı da ele alınmalıdır. Sonuçları ve etkiyi ölçmek açısından, genişleme ülkelerinde basın özgürlüğünü desteklemeye yönelik mevcut rehber ilkeler de göz önünde bulundurulmalıdır ¹².

---

¹² Bakınız Avrupa Komisyonu, genişleme ülkelerinde basın özgürlüğü ve basın bütünlüğünü desteklemeye yönelik AB Rehber İlkeleri, 2014-2020, Avrupa Birliği 2014

5. Sonuçlar ve neriler

İhtiyaç değerlendirme misyonu neticesinde bazı sonuç ve önerilere ulaşılmıştır. Proje teklifinin yerinde olduğu tespit edilmiştir bununla birlikte son gelişmeler ve paydaşlarla yapılan görüşmelerin sonuçları da dikkate alınmalıdır. Yukarıda detaylarıyla açıklanan bu son gelişmeler, devam eden mevzuat reform süreci, önceki kapasite oluşturma projelerinden edinilen deneyim ve geçmiş projelerin performansına dair az bilgi mevcut iken ana ortak TAA'nın Nisan 2014'ten bu yana daha geniş yetkiler ve yeni bir kadroyla kendini yeniden yapılandırması gerektiği gerçeğidir. Proje paydaşlarının çoğunluğu önceki veya paralel projelere katılmış olduklarından proje faaliyetleri planlanırken bu deneyim mutlaka uygun şekilde sürece dahil edilmelidir.

Proje ortakları ile gözlemci statüsüne sahip proje tarafları arasındaki ayrım, özellikle Ceza Adaleti Projesinde tam ortak olan ancak bu projede gözlemci olan TBB'nin durumu incelenmelidir. Ayrıca şu ana kadar projede ngrlmedikleri için T. C. Kamu Denetçiliği Kurumu ile TİHK'nın rolü de netleştirilmelidir. Bu kurumlara da gözlemci statüsü verilebilir. Projenin erken safhalarında AB Bakanlığı gibi diğer potansiyel gözlemcilerin de belirlenmesi tavsiye edilmektedir. STK katılımıyla ilgili STK'ların seçimi önem arz etmektedir. Medya, gazetecilik, insan hakları gibi farklı sektörlerden gelmeliler ayrıca akademisyenler de sürece dahil edilmelidir.

Sivil toplumun katılımına önem verilmektedir. Bu katılım sosyal ortamla iyi bir bağlantı kurulmasını sağlayacak şekilde yuvarlak masa veya konferans faaliyetleri biçiminde gerçekleştirilmelidir.

Ziyaret edilen tüm paydaşlar planlanan faaliyetlerle mutabık olduklarını kaydetmiştir. Bununla birlikte, dikkate alınması gereken önceki proje deneyimlerine dayanarak bazı değerli önerilerde de bulunmuşlardır. Özellikle Z ve diğer faaliyetler için katılımcı seçimi ve eğitici seçimine önem verilmektedir. Seçim yapılırken katılımcıların yargıdaki ve projedeki şu anki ve gelecekteki pozisyonları düşünülmelidir.

Katılan hakim-savcılarının deneyimleri bu deneyimleri paylaşıp aktif birer katılımcı olmalarına izin verilerek kullanılmalıdır. Proje farkındalık ve kapasite oluşturma projesi olduğu için ve hizmet-içi faaliyetler için mümkün olduğunca “eğitim” kelimesi kullanılmamalıdır.

İzlenecek yaklaşım her ne kadar zaman zaman gerekli de olsa ders anlatma (konferans) tekniğinden farklı olmalıdır faaliyetler ise mümkün olduğunca etkileşimli bir şekilde yürütülmelidir. Özellikle, hizmet-içi faaliyetlerde, yuvarlak masa toplantıları, seminerler ve çalıştaylar görüşülecek sorunları incelemek üzere sorun-odaklı yaklaşım dahilinde etkileşime gerektiği kadar olanak tanıyacak faaliyet tipleridir. Eğitim oturumlarında örnek olay çalışmaları ve eğitim mahkemeleri yoğun bir şekilde kullanılmalıdır. Yuvarlak masa ve seminer konuları katılımcıların memnuniyetini arttırmak üzere istişare halinde ve anket sonuçları kullanılarak geliştirilmelidir.

Deneyimleri katılımcılar için faydalı olacağından yüksek mahkemelerden raportörler, hakimler ve savcılar ile Adalet Bakanlığından özellikle İnsan Hakları Dairesinden kıdemli uzmanların kapasite oluşturma faaliyetlerine katılımı önerilmektedir.

Çalışılacak AIHM kararları açısından sadece Türkiye ile ilgili ihlal kararları değil aynı zamanda ihlal tespit edilmeyen kararlar ve Mahkeme'nin reddettiği kararlar da proje kapsamına alınmalıdır. Yabancı uzmanlar da önemli derecede kolaylaştırıcı rol oynayabilir ancak rolleri Türk katılımcılara kendi uygulamalarıyla ilgili girdileri tartışmalarına yetecek süre tanımakla sınırlı tutulmalıdır.

Çalışma ziyaretlerinin özel önemi kanıtlanmış olduğundan tercihen sayıları arttırılmalıdır.

Önceki projede başlatılan şerh tamamlanmalı ve ilgili kararlardan alıntılar içeren rehber kitabın hazırlanması göz önünde bulundurulmalıdır.

Buna göre, Türkiye'deki yüksek mahkemelerin kararlarını da sürece dahil edip çalışarak yüksek mahkemelerdeki iyi uygulamalara vurgu yapılmalıdır. İyi uygulama örneği oluşturacak kararların derlenmesi önerilmektedir.

Proje sonuçlarını ölçmek için yukarıda detayları verilen niceliksel ve niteliksel göstergelerin kullanımı önerilmektedir. Bu göstergeler ayrıca bu projede yürütülen faaliyetlerin sürdürülebilirliğine vurgu yapacak düzenli iç değerlendirmeler ve nihai değerlendirmede kullanılmalıdır.

6. Ekler

Ek I: İhtiyaç Analizi Ziyaretlerinin Programları

Türk Yargısının İfade Özgürlüğü Konusunda Kapasitesinin Güçlendirilmesi					
Avrupa Birliği - Avrupa Konseyi Ortak Projesi					
Uzman Değerlendirme Ziyareti 11-14 KASIM 2014					
Avrupa Konseyi – Ankara Program Ofisi İrtibat Kişisi: Fulya KARAKAŞ-AGÜN (fulya.karakas-akgun@coe.int)					
Uzmanlar: Wolfgang BENEDEK, Serkan CENGİZ					
Avrupa Konseyi – Ankara Program Ofisi Temsilcileri: Tankut SOYKAN (tankut.soykan@coe.int), Güniz GÜRER (guniz.gurer@coe.int), Çevirmen: Ekin ESENER-UYSAL (ekin.esener-uysal@coe.int)					
Türkiye Adalet Akademisi Temsilcileri: Sibel KORUCU, Mehmet MÜDÜROĞLU, Yasemin AKYOL					
Tarih	Zaman	Toplantı/faaliyet	Ziyaret Edilecek Kurum/Toplantı Yeri	Toplantıda Görüşülecek Hususlar	Katılımcılar
11/11/2014	15.00 - 16.30	Ankara'ya varış			
	18.30 - 20.30	AK Program Ofis personeli ile yemek	Limak Ambassador Restaurant	<ul style="list-style-type: none"> Programın son halinin değerlendirilmesi Lojistik konular Toplantıların yönetimi Raporun yapısı 	<p>Sn. Tankut SOYKAN Tel: +90 312 468 84 64 /1508 tankut.soykan@coe.int</p> <p>Sn. Güniz GÜRER Tel: +90 312 468 84 64 /1301 guniz.gurer@coe.int</p> <p>Prof. Dr. Wolfgang Benedek Uluslararası danışman</p> <p>Sn. Serkan Cengiz Yerel danışman</p>
12/11/2014	09.30 - 11.00	Türkiye Adalet Akademisi ile toplantı	<p>Türkiye Adalet Akademisi</p> <p><i>Ahlatlıbel Kampüsü, İncek Bulvarı, 06095, Çankaya/ANKARA</i></p> <p><i>Tel: 0312 489 81 80</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> Proje'deki sorumlu kişileri tanımak, deneyimleri ve Proje'deki görevleriyle ilgili bilgi edinmek Bu alanda hem daha önce yürütülmüş hem devam etmekte olan hem de planlanmış programlarla ilgili bilgi edinmek Planlanmış faaliyetler ve 	<p>Sn. Sibel KORUCU Tel: +90 312 4898180 Dahili: 1108</p> <p>(Sn. İbrahim ACARLI yerine geçici olarak irtibat kişisi- Dış İlişkiler ve Projeler Daire Başkanlığı, Tetkik Hakim)</p> <p>Sn. Mustafa ARTUÇ, Başkan Yrd.</p> <p>Sn. Gökhan KARAKÖSE, Dış İlişkiler ve Projeler Daire Başkanlığı, Daire Başkanı</p> <p>Sn. Yasemin DURU ÖZCAN, Dış İlişkiler ve Projeler Daire Başkanlığı, Tetkik Hakim</p>

12/11/2014				<p>yöntemlerin ihtiyaçlarla örtüşüp örtüşmediğine dairi geri bildirim almak</p> <ul style="list-style-type: none"> Planlanmış faaliyetler, mevcut modüller ve eğitim materyalleri hakkında bilgi almak Akademi bünyesindeki İnsan Hakları Merkezi'nin personeli, çalışmaları ve çalışma yöntemleri ile ilgili bilgi edinmek Olası değerlendirme yöntemlerini tartışmak (göstergeler) Akademi'nin ilgili gördüğü veya görüşme sırasında gündeme gelen diğer konular 	<p>Sn. Mehmet MÜDÜROĞLU, Tetkik Hakim</p> <p>Sn. Burak Cenk İLHAN, İnsan Hakları Birimi, Tetkik Hakim</p> <p>Sn. Melike DEMİR, Hizmet Öncesi Eğitim Dairesi, Tetkik Hakim</p> <p>Sn. Süleyman KELEŞ, Hizmet İçi Eğitim Dairesi, Tetkik Hakim</p> <p>Sn. Yasemin AKYOL</p>
	11.30 - 12.30	Türkiye Barolar Birliği ile toplantı	<p>Türkiye Barolar Birliği</p> <p><i>Oğuzlar Mahallesi Barış Manço Caddesi Av. Özdemir Özok Sokak No:8 06650 Balgat – ANKARA</i></p> <p><i>Tel: 0312 292 59 00</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> Öngörülmuş eğitim faaliyetleri hakkında görüşlerini almak Barolar Birliği'nin yürüttüğü benzer faaliyetler hakkında bilgi edinmek Barolar Birliği'nin İnsan Hakları Merkezi ve çalışmaları hakkında bilgi edinmek Barolar Birliği tarafından geliştirilen ilgili eğitim materyalleri hakkında bilgi edinmek Barolar Birliği'nin Proje'deki katılımını tartışmak Diğer konular 	<p>Sn. Murat YALKIN, Uluslararası İlişkiler ve AB Merkezinden Sorumlu Müdür Yardımcısı, Proje İrtibat Kişisi İş: 0312 925 900-99174 Cep Tel: 0541 865 96 95</p>
	12.30 - 13.30	Öğle Yemeği @ Türkiye Barolar Birliği			
	14:30 - 16.30	Adalet Bakanlığı (AB) ile toplantı	<p>Adalet Bakanlığı</p> <p><i>T.C. Adalet Bakanlığı 06659 Bakanlıklar ANKARA</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> AİHS ihlallerinin önlenmesine ilişkin Eylem Planı da dahil olmak üzere, ifade özgürlüğüne dair yasal mevzuatı ve ilgili 	<p>Sn. Ferhat DÖLEK, AB Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, Tetkik Hakim İş: 0 312 4146223</p> <p>Sn. Mehmet ÇAKMAK, AB Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, Tetkik Hakim İş: 0 312 4146142</p>

			Telefon: 0312 417 77 70	<p>yenilikleri tartışmak</p> <ul style="list-style-type: none"> Eğitim ihtiyaçları ve Proje’de öngörülen yöntem ile ilgili görüşler hakkında bilgi edinmek Paydaş olarak Bakanlık’ın Proje’deki rolünü ve katılımını tartışmak (kararların tercümesi vb.) Devam etmekte olan ve öngörülen diğer eğitim faaliyetlerine kıyasla Proje’nin rolünü tartışmak 	<p>Sn. Canan KAYA, AB Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, Daire Başkanı İş: 418 12 04/418 12 06 – 6156 Cep Tel: 0 505 7714909</p> <p>Sn. Büşra Cinan KODAL KARAKUZU, AB Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, Tetkik Hakim</p>
13/11/2014	10.00 - 11.00	Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkanı ile Uzmanların Toplantısı	<i>Yıldızevler Mah. Rabindranath Tagore Cad. Yunus Ensari İş Merkezi No: 10/7-8 Yıldız Ankara Tel: 0312 468 84 64</i>	Avrupa Konseyi ile uzmanlar arasında koordinasyon toplantısı	<p>Sn. Michael Ingledow, Ofis Başkanı Sn. Pınar Başpınar, Faaliyetler Başkanı Sn. Tankut SOYKAN</p>
	11.30 - 12.30	Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığı ile toplantı	<p>Adalet Bakanlığı (UHDİGM)</p> <p><i>Mustafa Kemal Mahallesi 2151. Cadde No:34/A 06520 Söğütözü ANKARA Tel: 0312 218 78 21</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> İlgili kişilerin görevlerine göre yukarıda listelenen hususların aynıları görüşülecektir. 	<p>Sn. Ahmet Metin GÖKLER Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı, Tetkik Hakim, Tel: +90 312 218 78 92</p> <p>Sn. Dr. Şener DALYAN, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı, Daire Başkanı</p>
	12.30 - 13.30	Öğle Yemeği @ Adalet Bakanlığı (UHDİGM)			
	14.00 - 15.00			<ul style="list-style-type: none"> Anayasa Mahkemesi’nin eğitim ihtiyaçlarına dair görüşleri hakkında bilgi edinmek ve Proje’deki 	<p>Sn. Yunus HEPER, Raportör Hakim Tel: 0312 463 73 89 Cep: 0 505 541 81 75</p>

		Anayasa Mahkemesi ile toplantı	Anayasa Mahkemesi <i>Ahlatlıbel Mahallesi, İncek Bulvarı No. 4, 06095, Çankaya/ANKARA</i> <i>Tel: 0312 463 73 00</i>	katılımını tartışmak <ul style="list-style-type: none"> Proje'yle alakalı olabilecek, yakın zamandaki yasal gelişmeleri tartışmak Anayasa Mahkemesi'nin yaklaşım ve kararlarını inceleyerek eğitim programlarıyla en iyi nasıl birleştirilebileceklerini tartışmak 	
	15.30 - 16.30	Danıştay ile toplantı	Danıştay <i>Üniversiteler Mahallesi Dumlupınar Bulvarı No:149 Eskişehir Yolu 10. Km Çankaya/ANKARA</i> <i>Tel:0312 253 10 00</i>	<ul style="list-style-type: none"> İfade özgürlüğü ile ilgili konulardaki yasal durumu ve Mahkeme'nin uygulamalarını görüşmek Geçmiş eğitimler ve gelecekteki ihtiyaçlarla ilgili görüşler hakkında bilgi almak Mahkeme'nin Proje'deki rolü 	Sn. Ömer Faruk ATEŞ, Tetkik Hakim Cep Tel: 0 505 368 21 91 Sn. Selnur ÇAKMAK Raportör Hakim
	17.00 - 18.00	AB Türkiye Delegasyonu ile toplantı	Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu <i>Uğur Mumcu Cad. No:88, Kat: 4, Gaziosmanpaşa 06700 Ankara – Türkiye</i> <i>Tel: 0312 459 87 00</i>		Sn. Gerhard SALZER Tel: 459 87 00 Gerhard.SALZER@eeas.europa.eu
14/11/2014	10.00 - 11.00	Basın davaları ile ilgili savcı ve hakimler ile toplantı	Ankara Adliyesi <i>Ankara Adalet Sarayı Atatürk Bulvarı No: 52 Sıhhiye/Ankara</i> <i>Tel: 0312 509 31 80</i>	<ul style="list-style-type: none"> İlgili yasal mevzuatı ve mevzuatın uygulanmasından sorumlu hakimlerin uygulamalarını tartışmak Hakaret ve ifade özgürlüğü ile alakalı diğer konularda kanunun uygulanmasındaki sorunları tartışmak Eğitim ihtiyaçları ile ilgili görüşler hakkında bilgi almak 	Sn. Adem CAN, Ankara Basın Savcısı, Ankara Adliyesi Cep: 0505 409 77 70 ademcan66@hotmail.com

11.30 - 12.30	Türkiye İnsan Hakları Kurumu	Türkiye İnsan Hakları Kurumu Ofisi <i>Yüksel Caddesi, No 23, Kat 3, Kızılay ANKARA Tel: 0312 422 29 16</i>	<ul style="list-style-type: none"> İlgili mevzuat ve bu mevzuattaki yeniliklerin görüşülmesi Hakim ve savcılara yönelik verilebilecek yeni eğitimler konusunun görüşülmesi Türkiye İnsan Hakları Kurumu'nun eğitim faaliyetleri ile ilgili bilgi edinmek 	<p>Sn. Zeynep Gökçe ZENGİN Hukuk Müşaviri Tel: 0312 422 29 16 Cep: 0532 637 87 79 zgokce.zengin@tihk.gov.tr</p> <p>Sn. Muzaffer ŞAKAR Hakim</p> <p>Sn. Aydın BİNGÖL Başbakanlık Uzmanı</p>
12.30 - 13.30	Yargıtay ile toplantı	Yargıtay <i>Atatürk Bulvarı, No: 100 Bakanlıklar / ANKARA</i>	<ul style="list-style-type: none"> İfade özgürlüğü ile ilgili konulardaki yasal durumu ve Mahkeme'nin uygulamalarını görüşmek Geçmiş eğitimler ve gelecekteki ihtiyaçlarla ilgili görüşler hakkında bilgi almak Mahkeme'nin Proje'deki rolü 	<p>Sn. İsmail Hakkı ERÖZ Genel Sekreter Yardımcısı Tel: +90 312 416 10 06/07</p> <p>Sn. Mustafa ÖZMEN Birinci Başkanlık Tetkik Hakimi</p> <p>Sn. Volkan YILDIZ Birinci Başkanlık Tetkik Hakimi</p> <p>Sn. Nazmi NECİPOĞLU Hukuk Genel Kurulu Tetkik Hakimi</p> <p>Sn. Coşkun HALİTOĞLU Ceza Genel Kurulu Tetkik Hakimi</p> <p>Sn. Yüksel FAZLA Ceza Genel Kurulu Tetkik Hakimi</p>
14.00 - 15.30	STK, basın ve zamanlar ile toplantılar	AK Ankara Program Ofisi <i>Yıldızevler Mah. Rabindranath Tagore Cad. Yunus Ensari İş Merkezi No: 10/7-8 Yıldız Ankara Tel: 0312 468 84 64</i>	<ul style="list-style-type: none"> Yasal mevzuatın etkisini ve ifade özgürlüğü ile ilgili temel sorunları tartışmak İfade özgürlüğü ile alakalı raporları, davaları ve faaliyetleri tartışmak Proje'de öngörülen eğitim faaliyetleri ve yöntemle ilgili görüşler hakkında bilgi edinmek 	<p>Sn. Tankut SOYKAN Kıdemli Proje Yöneticisi Tel: +90 312 468 84 64 /1508 tankut.soykan@coe.int</p> <p>Sn. Güniz GÜRER Proje Yöneticisi Tel: +90 312 468 84 64 /1301 guniz.gurer@coe.int</p> <p>Sn. Hasan Anlar, İnsan Hakları Derneği</p> <p>Hüsnu Öndül, İnsan Hakları Ortak Platformu</p> <p>Kerem Altıparmak, Ankara Üniversitesi İnsan Hakları Merkezi</p> <p>Tuncay Alemdaroğlu, İfade Özgürlüğü ve Basın Etiği Ulusal Daimi Komitesi Üyesi</p> <p>Kemal Göktaş, Gazeteci, Milliyet Gazetesi</p>

	15.30 - 17.00	İlk bulgular, gözlemler ve takip edilecek konular hakkında değerlendirme toplantısı	Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi <i>Yıldızevler Mah. Rabindranath Tagore Cad. Yunus Ensari İş Merkezi No: 10/7-8 Yıldız Ankara Tel: 0312 468 84 64</i>	Sn. Tankut SOYKAN Tel: +90 312 468 84 64 /1508 tankut.soykan@coe.int Sn. Güniz GÜRER Tel: +90 312 468 84 64 /1301 guniz.gurer@coe.int Sn. Sibel KORUCU, Dış İlişkiler ve Projeler Daire Başkanlığı, Tetkik Hakim Sn. Mehmet MÜDÜROĞLU, Tetkik Hakim Sn. Burak Cenk İLHAN, İnsan Hakları Birimi, Tetkik Hakim Sn. Yasemin AKYOL
--	---------------------	--	---	--

İfade Özgürlüğü Konusunda Türk Yargısının Kapasitesinin Güçlendirilmesi					
Avrupa Birliği - Avrupa Konseyi Ortak Projesi					
Uzman Değerlendirme Ziyareti 3 ARALIK 2014					
Avrupa Konseyi – Ankara Program Ofisi İrtibat Kişisi: Fulya KARAKAŞ-AGÜN (fulya.karakas-akgun@coe.int) Uzmanlar: Serkan CENGİZ Avrupa Konseyi – Ankara Program Ofisi Temsilcileri: Tankut SOYKAN (tankut.soykan@coe.int) Türkiye Adalet Akademisi Temsilcileri: Mehmet MÜDÜROĞLU					
Tarih	Zaman	Toplantı/ faaliyet	Ziyaret Edilecek Kurum/Topla ntı Yeri	Toplantıda Görüşülecek Hususlar	Katılımcılar
03/12/2014	14.00- 15.00	Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) ile Toplantı	<i>HSYK Binası Konya Yolu No:70 Beşevler / ANKARA Tel: 0312 204 10 00</i>	<ul style="list-style-type: none"> İfade özgürlüğü ile ilgili yasal çerçeve ve hakim ve savcılarının uygulaması Özellikle hakaret suçları ve diğer ifade özgürlüğü hakkındaki davalar ile ilgili yasal mevzuatın uygulanmasında ortaya çıkan zorluklar Bu alanda hakim ve savcılarının eğitim ihtiyaçları ile ilgili HSYK'nın görüşleri HSYK'nın hakim ve savcılarının ifade özgürlüğü konusunda Türk yargısının uygulamasının AİHM standartlarına daha uygun gelmesi için yapabileceği katkılar (özellikle bu proje kapsamında) Söz konusu projenin başarılı 	Sn.Selahattin Doğan Tetkik Hakim E-posta: dd.selahattin@gmail.com Office: 0312 204 17 19 Mobile: 0505 452 93 92 Sn. Müjgan Karyağdı Genel Sekreter Yardımcısı

				sayılabilmesi için dikkate alınması gereken göstergeler	
15.30-16.15	44. Asliye Ceza Hakimi ile Toplantı	Ankara Adliyesi 44. Asliye Ceza Mahkemesi <i>Ankara Adalet Sarayı Atatürk Bulvarı No: 52 Sıhhiye/Ankara</i> Tel: 0312 509 3180	<ul style="list-style-type: none"> İlgili yasal mevzuatı ve mevzuatın uygulanmasından sorumlu hakimlerin uygulamalarını tartışmak Hakaret ve ifade özgürlüğü ile alakalı diğer konularda kanunun uygulanmasındaki sorunları tartışmak Eğitim ihtiyaçları ile ilgili görüşler hakkında bilgi almak	Sn. Zeynep Şahin 44. Asliye Ceza Hakimi Tel: 0 505 221 01 46 E-posta: zeynepsahin@adalet.gov.tr	

Ek II: Kaynaklar

A- Kanunlar

- Ceza Kanunu (no.5237)
- Ceza Usulü Kanunu (no.5271)
- İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun (no.5651)
- MİT Kanunu (no.2937)
- Gösteri ve Yürüyüş Kanunu (no.2911)
- Kabahatler Kanunu (no.5326)
- Basın Kanunu (no.5187)
- Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştırılanlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun (no. 212)
- Basın İlan Kurumu Teşkiline Dair Kanun (no. 195)

B- İnternet Siteleri

- Adalet Bakanlığı
- Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu
- Türkiye Adalet Akademisi
- Anayasa Mahkemesi
- Yargıtay
- Danıştay

C- Projeler ve İlgili Yayınlar

- Yüksek Yargı Kurumlarının Avrupa Standartları Bakımından Rollerinin Güçlendirilmesi Ortak Projesi (<http://www.yargitay.gov.tr/abproje/eng/index.php>)
- Türkiye’de İfade ve Medya Özgürlüğü Projesi (<http://www.ifadeozgurlugu.adalet.gov.tr/>)
- Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvurunun Desteklenmesi Projesi
- Yüksek Yargı Kurumlarının Avrupa Standartları Bakımından Rollerinin Güçlendirilmesi (Matra Projesi)

D- Kararlar

- Anayasa Mahkemesi Kararları

- * Twitter davası (başvuru no.2014/3986, 02.04.2014,
<http://www.anayasa.gov.tr/en/News/Detail/judgment/2014-3986.pdf>)
- * Youtube davası (başvuru no. 2014/405, 28.05.2014,
<http://www.anayasa.gov.tr/en/News/Detail/judgment/2014-4705.pdf>)
- * Öcalan davası (başvuru no. 2013/409, 25.06.2014,
<http://www.anayasa.gov.tr/en/News/Detail/judgment/2013-409.pdf>)
- * Başörtüsü davası (başvuru no. 2014/526,
<http://www.anayasa.gov.tr/en/News/Detail/judgment/2014-256.pdf>)

- Yargıtay Kararları

- * 2013/4-1111 esas ve 2014/571 karar no.lu, 30.04.2014 tarihli Yargıtay Kararı
- * 2013/4-443 esas ve 2013/1646 karar no.lu, 06.12.2013 tarihli Yargıtay Kararı
- * 2013/4-768 esas ve 2014/402 karar no.lu, 28.03.2014 tarihli Yargıtay Kararı

- Ankara Basın Savcısının Takipsizlik Kararları

- * Soruşturma no. 2014/802, Karar no. 2014/666, tarih 07.04.2014
- * Soruşturma no. 2014/5972, Karar no. 2014/2392, tarih 13.11.2014
- * Soruşturma no. 2014/3602, Karar no. 2014/1402, tarih 03.07.2014

- Kemal Göktaş'a Karşı İddianame

- *Soruşturma no. 2014/104675, İddianame no. 2014/41088, tarih 01.10.2014

- İzmir 22. Asliye Ceza Mahkemesinin Twitter Kullanıcıları ile ilgili Kararı

- * 2014/78 esas ve 2014/134 Karar no.lu, 22.09.2014 tarihli İzmir 22. Asliye Ceza Mahkemesi Kararı